

Motion till riksdagen 2005/06:L263

av Tasso Stafilidis m.fl. (v)

Ändringar i adoptionslagstiftningen

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett adopterat barn att upplysa barnet om dess ursprung enligt vad i motionen anförts.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att upplysa barnet om dess ursprung enligt vad i motionen anförts.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att sambopar får rätt att prövas som adoptivföräldrar på samma villkor som registrerade partner och gifta enligt vad i motionen anförts.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det ställs krav på adoptionsorganisationer att samarbeta med organisationer som accepterar samkönade par som adoptivföräldrar för att de skall få behålla sin auktorisation enligt vad i motionen anförts.¹

¹ Yrkande 4 hänvisat till SoU.

Fel! Okänt namn på

Rätten till sina rötter

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter har barnet rätt att få vetskap om sina föräldrar (art. 7 första stycket). I dag saknar adoptivbarn och barn som tillkommit genom assisterad befruktning en lagstadgad rätt att få information om sitt ursprung.

Vänsterpartiet är av den uppfattningen att alla människor har rätt att känna sina rötter. Det gäller även barn. Att föräldrarna berättar om barnets ursprung när det uppnått en tillräcklig mognad torde vara bättre än att barnet senare i livet får veta sanningen om sina biologiska föräldrar. Att först i vuxen ålder, kanske vid föräldrarnas dödsbädd, få reda på att man har andra biologiska föräldrar än de föräldrar man vuxit upp med kan bli en nog så omskakande upplevelse. Vänsterpartiet anser att vetskapen om sitt ursprung är av stor betydelse för barnets identitetsutveckling.

Adopterade barn

Frågan om adoptivbarns rätt att få information om sitt ursprung har varit uppe både i lag- och socialutskottet. I ett yttrande från lagutskottet redogörs för förslaget i promemorian "Föräldrars samtycke till adoption" (Ds 2001:53) om att införa en ny bestämmelse i föräldrabalken om en skyldighet för adoptivföräldrar att informera barnet om sitt ursprung (bet. 2004/05:SoU3 s. 23). Lagutskottet menar att det enligt promemorian inte kan uteslutas att det i något fall kan vara så att det aldrig kan anses lämpligt att barnet får information om att det är adopterat (bet. 2004/05:SoU3 s. 24).

Vänsterpartiet menar att den slutsats som formuleras i promemorian har en annan innebörd. Enligt vad som anförs i promemorian är det stora flertalet adoptivföräldrar av den uppfattningen att det är bäst att berätta för barnet att det är adopterat. I promemorian görs en hänvisning till resultatet av en rapport från Socialstyrelsen där det framgår att endast cirka 10 % av en grupp föräldrar till barn som tillkommit genom givarinsemination uppgav att de berättat för barnen om deras ursprung (SoS-rapport 2000:6, Får barnen veta?). Det är i skenet av vad som framkommit i denna rapport som det anförs i promemorian att det inte kan uteslutas att det förekommer fall där det av olika anledningar blir svårt för adoptivföräldrarna att informera barnet (Ds 2001:53 s. 90). Slutsatsen som presenteras i promemorian är att man bör överväga att införa en bestämmelse i lagen som ålägger adoptivföräldrarna en informationsplikt gentemot barnet. Enligt promemorian skulle en dylik bestämmelse understryka barnets rätt att få kännedom om sitt ursprung (Ds 2001:53 s. 90).

Vänsterpartiet vill erinra om att utredaren även anser att en motsvarande bestämmelse bör införas när det gäller de barn som tillkommit genom assisterad befruktning (Ds 2001:53 s. 92). I lagutskottets yttrande föreslås socialutskottet avstyrka motionsyrkanden med krav på att barn ska ges en lagreglerad rätt att få information om sitt ursprung. Lagutskottet hänvisar därvid till ett långt framskridet arbete inom Regeringskansliet som ligger helt i linje med

motionsönskemålen. Socialutskottet väljer att gå på lagutskottets linje (2004/05:SoU3 s. 24). I sitt betänkande (bet. 2004/05:LU10) hänvisar lagutskottet till att frågan fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Vänsterpartiet är av den uppfattningen att det inte kan finnas några fall där adopterade barn inte ska ha rätt att få kännedom om sitt ursprung. Det är en sak att det kan vara svårt för adoptivföräldrarna att berätta för barnet att det är adopterat men vi anser att det inte är desto mindre nödvändigt.

Vänsterpartiets inställning i frågan ligger således helt i linje med slutsatserna i promemorian "Föräldrars samtycke till adoption" (Ds 2001:53). Regeringen bör återkomma med förslag till en lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett adopterat barn att upplysa barnet om dess ursprung.

Barn som har tillkommit genom assisterad befruktning

Den 1 juli 2005 fick lesbiska par tillgång till assisterad befruktning inom den svenska sjukvården. I promemorian "Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella" (Ds 2004:19) behandlas inte frågan om barnets rätt till vetskap om sitt ursprung, vilket Barnombudsmannen har kritiserat i sitt remissvar. Frågan behandlas inte heller i regeringens proposition (prop. 2004/05:137) "Assisterad befruktning och föräldraskap".

Vänsterpartiet anser, i likhet med Barnombudsmannen, att det bör införas en lagreglerad skyldighet för föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att informera barnet om dess ursprung. Enligt lag (1984:1140) om insemination gäller att uppgifter om spermadonatorn ska antecknas i en särskild journal som ska bevaras i minst 70 år. Då barnet har uppnått tillräcklig mognad har hon eller han rätt att ta del av uppgifterna om spermadonatorn. Motsvarande reglering finns i lag (1988:711) om befruktning utanför kroppen då det gäller uppgifter om donator av ägg eller sperma. Barnets rätt till uppgifter om sitt ursprung blir dock i praktiken beroende av att föräldrarna väljer att berätta sanningen för barnet.

Vänsterpartiet menar att barnets rätt till uppgifter om sitt ursprung rimligen bör motsvaras av en skyldighet för föräldrarna att informera barnet att det tillkommit genom assisterad befruktning. Vi menar att problemet med föräldrar som inte berättar för sitt barn att han eller hon tillkommit genom assisterad befruktning främst torde uppstå i heterosexuella relationer. Det faller sig naturligt att ett barn till två lesbiska kvinnor då det uppnått en viss ålder börjar ställa frågor om sitt ursprung. Ett barn som har två heterosexuella föräldrar har däremot ingen anledning att ifrågasätta sitt ursprung i synnerhet inte som det enligt Socialstyrelsens föreskrifter bör eftersträvas att en donator liknar den blivande sociala föräldern.

Enligt vår mening kan inte enskilda föräldrars önskemål om att upprätthålla en fasad utåt gå före barnets rätt att få vetskap om sina rötter. Regeringen bör återkomma med förslag till en lagstiftning som innebär skyldighet för

Fel! Okänt namn på

föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att upplysa barnet om dess ursprung.

Möjlighet för sambopar att adoptera

I dag saknar två vuxna som lever ihop utan att vara registrerade partner eller gifta möjlighet att adoptera ett barn tillsammans (4 kap. 3–4 §§ FB, 3 kap. 1 § lag (1994:1117)). Däremot är det möjligt för en ensamstående kvinna eller man att själv adoptera ett barn.

Vi anser att ett sambopar ska ha möjlighet att ansöka om att bli prövade som adoptivföräldrar på samma villkor som registrerade partner och gifta. Vi kan inte se något skäl till varför den juridiska samlevnadsformen ska vara styrande för om två vuxna ska få tillstånd att gemensamt adoptera ett barn eller ej. Äktenskapet eller det registrerade partnerskapet som sådant ger ingen garanti för att paret är lämpliga adoptivföräldrar. Kravet framstår i dagens samhälle som onödigt formalistiskt. I praktiken har detta medfört att det finns par som registrerar sitt partnerskap eller gifter sig enbart för att de ska kunna lämna in en ansökan om adoption. Regeringen bör återkomma med förslag till en lagstiftning som innebär att sambopar har möjlighet att prövas som adoptivföräldrar.

Adoptionsorganisationerna och samkönade föräldrapar

Sedan den 1 februari 2003 är det möjligt för ett samkönat par som har registrerat partnerskap att prövas som adoptivföräldrar. Fortfarande har dock inte någon internationell adoption där adoptivföräldrarna är samkönade kommit till stånd. Detta torde dels bero på att adoptionsorganisationerna i barnens ursprungsländer inte accepterar samkönade föräldrar, dels på det massiva motstånd mot att homosexuella par ska få adoptera som finns hos svenska adoptionsorganisationer. Dock finns det i vissa länder, t.ex. i Sydafrika, barnhem som inte gör någon skillnad mellan adoption till homosexuella och heterosexuella par.

I dag kan de svenska adoptionsorganisationerna välja att inte samarbeta med ett barnhem som accepterar samkönade par som adoptivföräldrar. Vi har fått kännedom om att adoptionscentrum valt bort samarbete med ett barnhem i Sydafrika som accepterar homosexuella föräldrar. Adoptionscentrum anför att ett sådant samarbete skulle kunna skada deras relationer till andra barnhem som är motståndare mot att homosexuella ska få adoptera.

Vi menar att en adoptionsorganisation för att få ha kvar sin auktorisation inte ska få välja bort samarbete med ett barnhem eller en organisation på denna grund. Konsekvensen har blivit att flera samkönade par som redan godkänts som adoptivföräldrar i dag väntar förgäves på att få ta emot barn.

Fel! Okänt namn på

Regeringen bör därför återkomma med förslag på lagstiftning som innebär att svenska adoptionsorganisationer är skyldiga att samarbeta med de organisationer som accepterar samkönade par som adoptivföräldrar för att få behålla sin auktorisation.

Stockholm den 22 september 2005

Tasso Stafilidis (v)

Ingrid Burman (v)

Mats Einarsson (v)

Elina Linna (v)

Gunilla Wahlén (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Rolf Olsson (v)

Alice Åström (v)